

Er smått alltid godt i demensomsorgen?

Om bo og tjenestetilbud for personer med demens.

**SINTEF Byggforsk
SINTEF Teknolog og samfunn**

**Kompetansetjenester for aldring
og helse**

**Senter for Helsefremmende
forskning / Hist / NTNU**

Seniorforsker Karin Høyland SINTEF/ NTNU

Er smått alltid godt i demensomsorgen?

OM BO- OG TJENESTETILBUD FOR PERSONER MED DEMENS

SINTEF

KS FoU

Del

Del 3.

11 FORTELLINGER SOM VISER VEG FREMOVER

- Beskrivelse av bygg og erfaringer med bruk og innhold.
- Hvorfor er dette valgt?

Suksesshistoriene kan inspirere og vise viktige mulige veier videre....!

Økernhjemmet. Et av fire prøveprosjekt i Oslo kommune.

- Dette prosjektet er tatt med fordi det viser på en spennende måte hvordan man kan utvikle nye tjenestetilbud i en eksisterende bygning. Med inspirasjons fra det Nederlandske De Hogeweyk har man i løpet av relativt kort tid fått til mange spennende nye kvaliteter, kvaliteter som omhandler både bygg, tjenester og ikke minst måter å jobbe på.
- Kilder: Presentasjon Arendalskonferansen 23.03.2015.
- Befaring 23.11.2015. Presentasjon/ intervju Kontaktperson Enhetsleder Katrine Selnes

I de Hogeweyk har de et supermarked, vi har valgt å lage en kolonial; en butikk med et lite kafémiljø utenfor, der det alltid står kaffe og kjeks fremme.

Vi har også kjøpt en softismaskin til kaféen, som er svært attraktiv. Butikken og kaféen fungerer også som et slags turmål. Ansatte tar med seg en eller flere beboere dit og handler det som trengs til det neste døgnet. De skriver handleliste i dialog med beboerne.

Restaurantkveld Foto med tillatelse fra Økernhjemmet.

Vi arrangerer også restaurantkvelder i dagsenterets lokaler annenhver uke, som er svært populære. I utgangspunktet sa vi at vi hadde kapasitet til å ha 50 til bords, men rekorden er faktisk 63 gjester. Det er ordentlig restaurantkvalitet på maten. Vi har en meny med to forretter, to hovedretter og to desserter. Servitører tar opp bestilling fra beboerne og øvrige gjester, som oftest er pårørende.

Bråta bo- og aktivitetssenter, Nedre Eiker kommune

Bråta bo- og aktivitetssenter kaller seg selv et generasjonssenter og arbeider med overordnet filosofi om "livskvalitet og egen mestring". Senteret er nærmeste nabo til Veiavangen Ungdomsskole og hvert storefri fylles kaféen på Bråta av sultne skoleungdom og fyller senteret med liv og røre.

De har samarbeidet tett med ungdomsskolen med tanke på utplassering og arbeidserfaring, noe som har resultert i mange elever har valgt omsorgsyrker. *Har valgt*

Foto: Norsk Form

Foto: Norsk Form

Strategisk eiendomsutvikling Tromsø kommune:

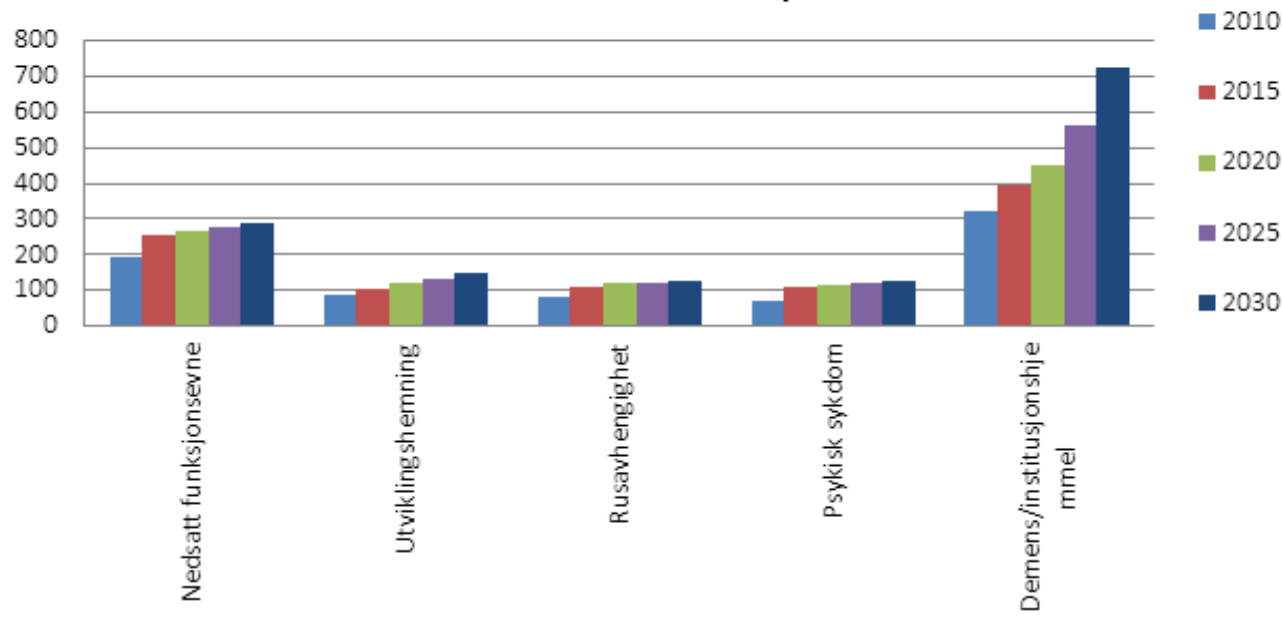
Kontaktperson Johnsen, Vivi Ann (vivi.ann.johnsen@tromso.kommune.no)

Med støtte fra Husbanken laget de en "Strategi for utvikling av eiendommer til helse og omsorg". De så her på hvordan boliger og velferdssenter kunne fungere som motorer i områdeutviklingen. Samtidig var man opptatt av hva nærmiljøet kunne bidra med av service og rekreasjonsområder for å gjøre hverdagen i sykehjem og velferdssenter mer attraktive.

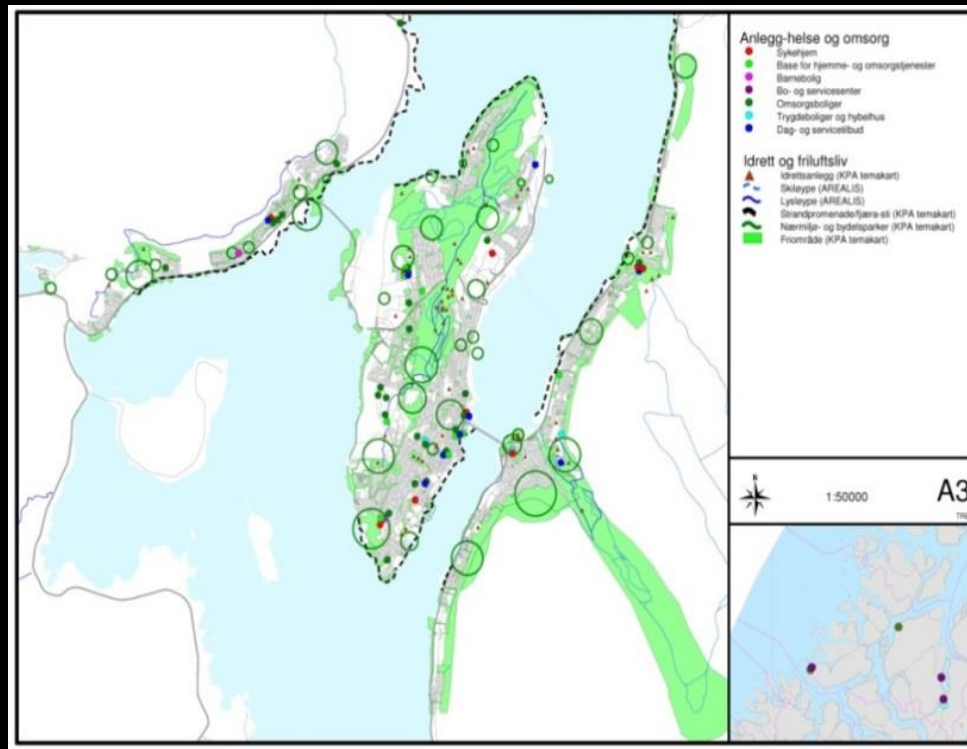

Beregnet behov for langtids omsorgsboliger i Tromsø kommune
i forhold til ulike brukerbehov. (Avlastning er ikke medregnet)

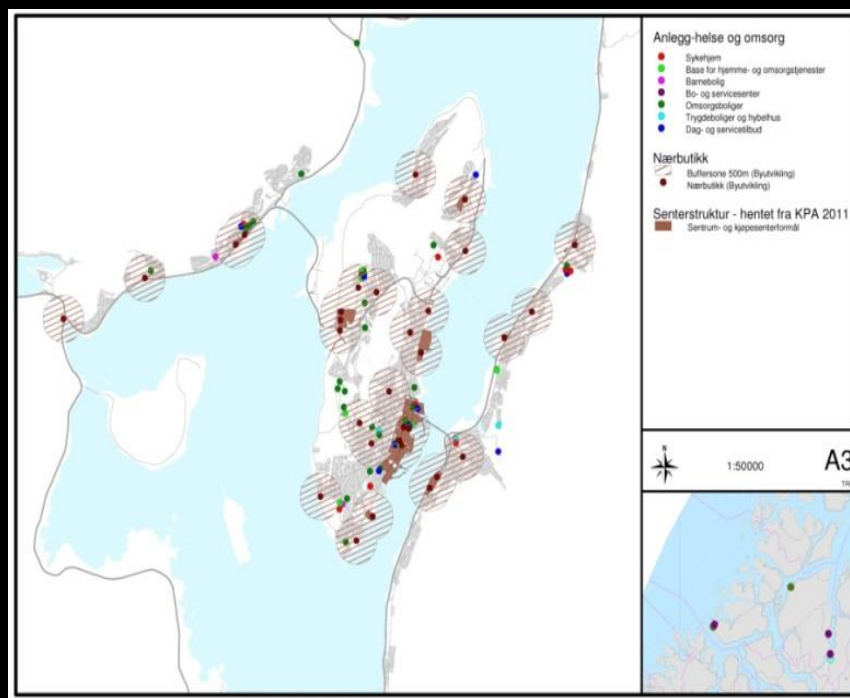
Kilde: Tromsø kommune v/Eiendom

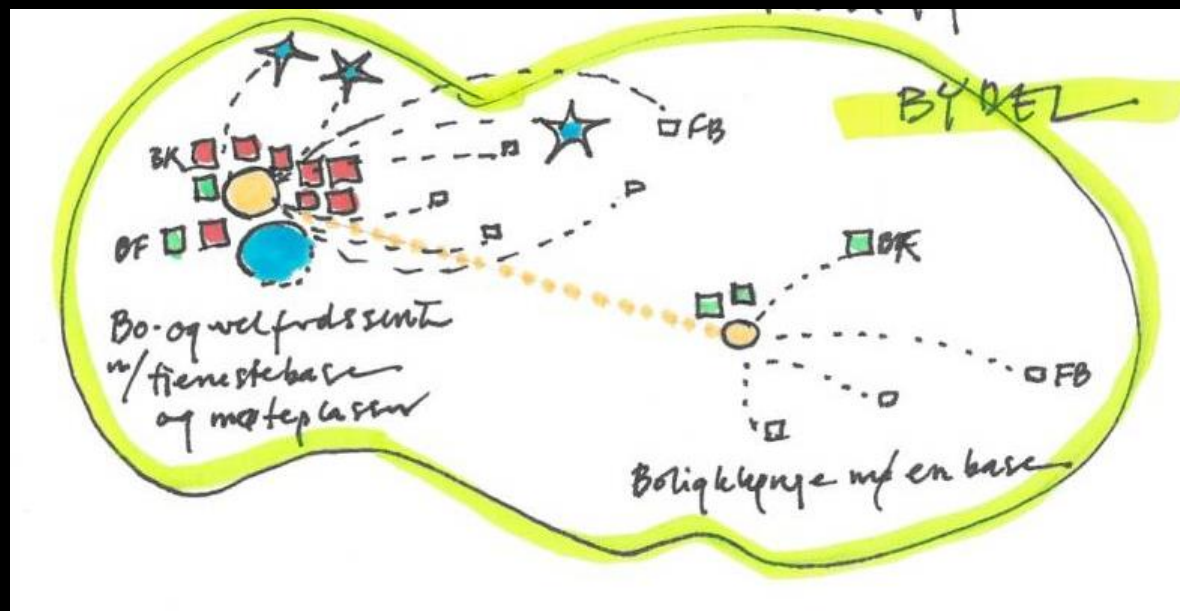
- Tabell fra "Strategi for utvikling av eiendommer til helse og omsorg i Tromsø 2012 – 2032"

- Dette er et tradisjonelt folkehelseskart som viser tilgangen til grøntområder, tilrettelagte parker og nærmiljøanlegg, turveier osv. Det er til bruk for drøfting av lokalisering av ulike tiltak. Kart og tekst fra "Strategi for utvikling av eiendommer til helse og omsorg i Tromsø 2012 – 2032"

- *Dette er trolig et like viktig folkehelsekart. Det viser senterdannelsene i Tromsø, alle nærbutikkene – som fungerer som viktige møteplasser for mange! Turen til sentrum, til kjøpesenteret eller på nærbutikken er for mange dagens høydepunkt sosialt, og en opplevelse av mestring! Dette er derfor en viktig premiss for lokalisering av tilbud. Kart og tekst fra "Strategi for utvikling av eiendommer til helse og omsorg i Tromsø 2012 – 2032"*

- Videre i dette planarbeidet var det viktig å foreslå aktuell lokalisering av nye helse velferdssenter (BOV). – med boligdel, tjenestebaser og møtesteder for «alle». Dette ut i fra det kartgrunnlaget som vist over. I nærheten av disse helse velferdssentrene etableres boligklynger for yngre og privatfinansierte kollektive seniorboliger. Kart og tekst fra "Strategi for utvikling av eiendommer til helse og omsorg i Tromsø 2012 – 2032"

Bo- og velferdssenter blir med dette en viktig del av bydelene:

- Beboere i boligene: personer med behov for heldøgns tjenester, stor andel med kognitiv svikt, men bogrupperorganisert!
- Brukere av senteret: alle på tvers av generasjoner og alle brukergrupper og FRIVILLIGE
- Boliggjøring = de 3 delene fysisk adskilt, men anlegget som sådan skal integreres i nærmiljø, nærmest mulig etablerte bydelssenter og styrke det om mulig
- Offentlig tilgjengelig del må inneholde funksjoner som alle i bydelen kan og vil oppsøke, slik at det fungerer som et møtested
- Kommunen avsetter tomt, og anskaffer bygningsmassen. Som hovedregel er kommunen også byggherre og eier selv, men OPS vurderes også for deler av anleggene.

• Klipp fra programmet. .

•

Odensehois, Amsterdam, Nederland

Tilbudet er vist fordi det er et eksempel på et dagtilbud som er svært "bottom up-preget". Brukerne bestemmer for en stor del selv hva dagene skal fylles med, det var også mange frivillige hjelpere. Tilbudet ligger i en bydel utenfor Amsterdam. Brukerne oppsøker tilbudet selv.

Foto Bente Wallander

Foto Bente Wallander

Markerud aktivitetshus, Nittedal kommune.

• *Foto: Torgunn Hande*

Vi har trukket frem Markerud Aktivitetshus fordi de har gode erfaringene med at huset fungerer som et lavterskel dagtilbud for personer med demens sammen med pårørende.

Ladesletta omsorgssenter, Trondheim kommune.

Vi har trukket frem Ladesletta omsorgssenter fordi de har gode erfaringene med samlokalisering av barnehage og sykehjem. Dette bidrar til ulike aktiviteter og rørende møter mellom generasjonene. De har også et dagtilbud/ arbeidstilbud (BOA) hvor psykisk utviklingshemmede bidrar inn i sykehjemsdriften. Dette anses også som svært vellykket. Etter litt oppstartsproblemer kan de også vise til gode erfaringer ved bruk av ny teknologi i forhold til bedre oversikt støtte for tjenestetilbudet på natt. Det fungerer godt men fordrer at vi har organisert oss på en annen måte, vi avhengige av velferdsteknologien for at dette skal fungere.

Foto Marit Brodal

Dagtilbud for Psykisk utviklingshemmede som bidrar i driften.

-"I anlegget har vi et arbeids tilbud til yngre psykisk utviklingshemmede (BOA). Brukerne på BOA gjør en strålende jobb for hele tilbudet her. Vi har en kontainer som fylles med 200 kg pressa papp i uka. Dette er det jo egentlig helsepersonell som skal gjøre. Folk sto på timevis ute og stappet papp i kontainerne. Vi har også leaset en papp pressemaskin som de bruker. Brukerne fra BOA kjører også kiosk tralle rundt i hele anlegget, en gang i uka. Dette tilbudet er svært populært både i sykehjemmet og i omsorgsboligene. De viser stor arbeidsglede, er pliktoppfyllende og aldri borte fra jobb! Det er virkelig en av suksessene her. Vi opplever at vi jobber her sammen og bidrar alle med vårt til driften her".

Foto Marit Brodal

Forsterket skjerma enhet i Råde sykehjem, Råde kommune:

er alltid en som er "til stede", man har "stuevakt" dette bidrar til at vi er der og når vi kjenner dem kan vi avverge konflikter å foreslå aktiviteter eller noe før det tilspisser seg. For det er jo endel "turbulens", de har jo en alvorlig sykdom de som er nettopp her. Men på denne måten får vi "tatt det tidlig" og unngår utagering og frustrasjon. Vi er blitt spesielt gode til å tolke signaler, og dette er eklere nettopp fordi vi kjenner hver og en av beboerne godt

.- ansatt

Dette eksemplet fant vi fram til fordi det ble anbefalt som spesielt bra av Demensforeningen i Fredrikstad. Det viser eksempel på hvordan man driver en forsterket skjermet enhet som pårørende opplever som et forbilledlig tilbud. Det tilbyr plasser internt i kommunen samt til nabokommuner.

Byneset og Nypantunet Helse og velferdssenter, Trondheim kommune.

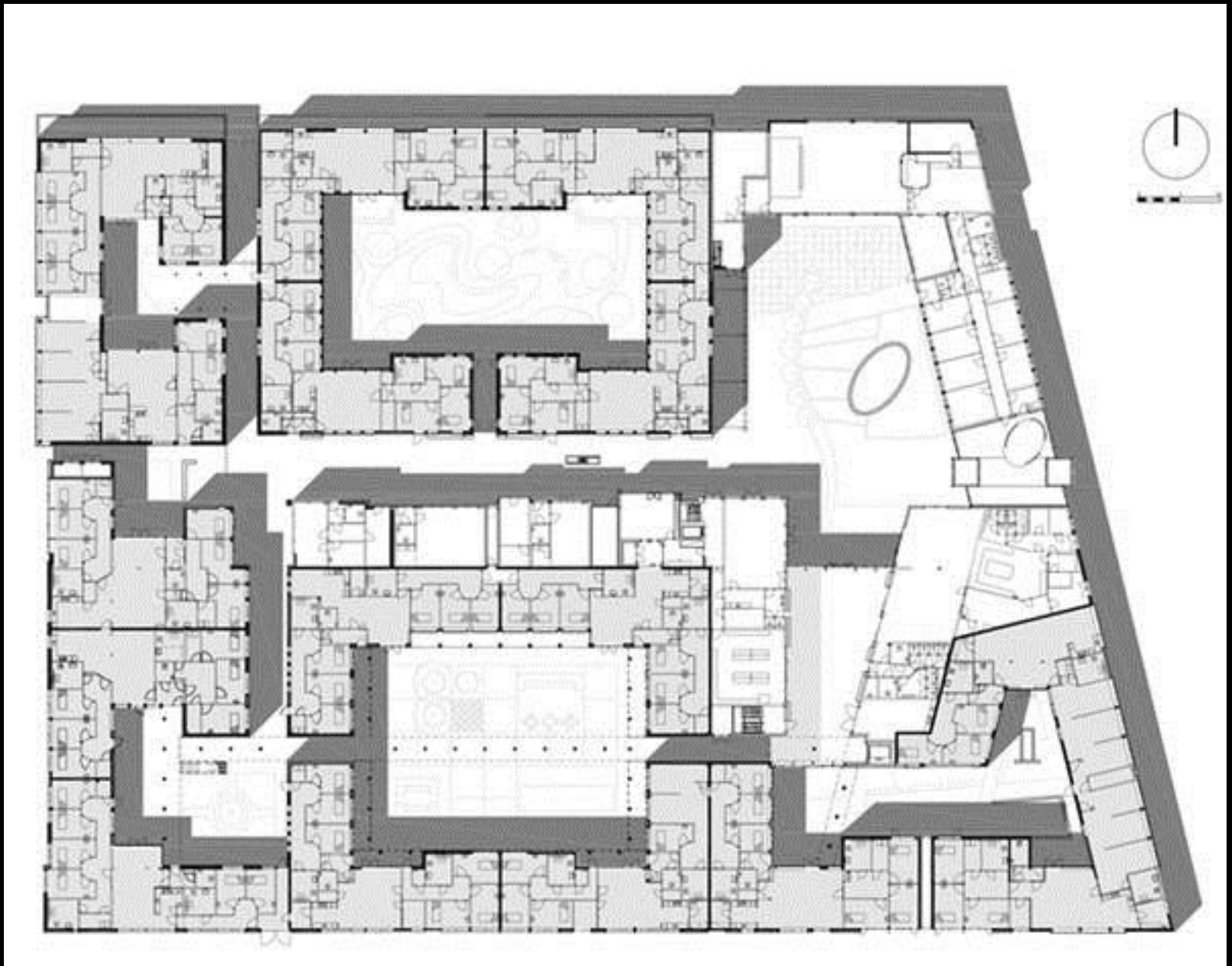
- Dette helse- og velferdssenteret anses som godt eksempel fordi det fremstår som et anlegg med mange ulike tilbud. Det inneholder et aktivitets- og kultursenter for bydelen, samt flere ulike botilbud. Bokollektiv for demente i sykehjemmet, kommunale omsorgsboliger med innendørs adkomst til senteret samt seniorboliger i borettslag rett ved.

Landsbyen Hogeweyk i Weesp, Nederland

Dette prosjektet er med fordi det på en ny måte viser hvordan man kan bygge store "institusjoner" og samtidig bygge på en driftsfilosofi bygget opp rundt hjemlighet i små bogrupper. En liten landsby er bygget opp som en arena hvor personer med demens kan bevege seg fritt, uten fare for å gå seg bort og det er etablert en rekke aktivitetstilbud tilknyttet anlegget. Man legger vekt på at folk er forskjellige og bogruppene bygges derfor opp rundt beboernes ulike levemåter i tidligere liv. På denne måten kan hverdagen bli mest mulig lik slik den har vært tidligere. Den tilpasses de ulike beboergrupper gjennom interiør, aktiviteter og mat.

Café de Hogeweyk

- 2) Styrende prinsipper – transformere

©CEANconsulting / © Be The Hogeweyk Care Concept / © Vivium Zorggroep

63

T H E A D D E D V A L U E O F A R C H I T E C T U R E

Fosslia bosenter, Stjørdal kommune

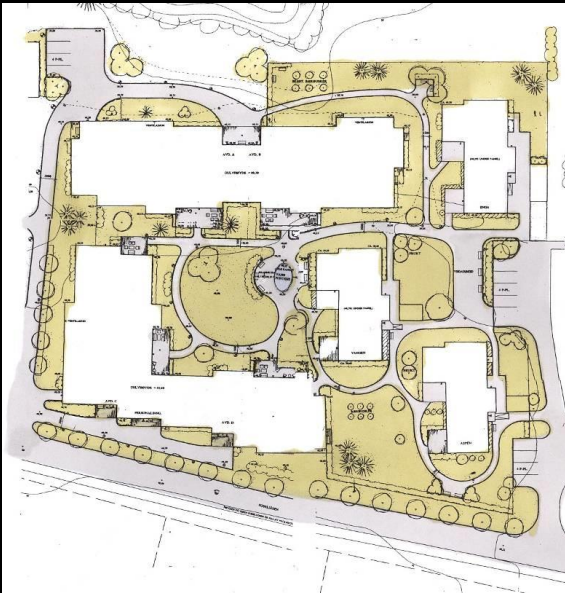

Dette prosjektet er valgt fordi det er et boligtilbud for personer med demens der driftsmodellen på mange vis er sammenlignbar med den som drives på De Hogeweyk i Nederland. Både vektlegging av aktiviteter og muligheter for å kunne bevege seg fritt ute og inne. Lokalisering er her i landlige omgivelser og også type aktiviteter er det man kjenner igjen fra en mer landlig livsstil med deltagelse i aktiviteter på en nabogård og dyr inne på tunet.

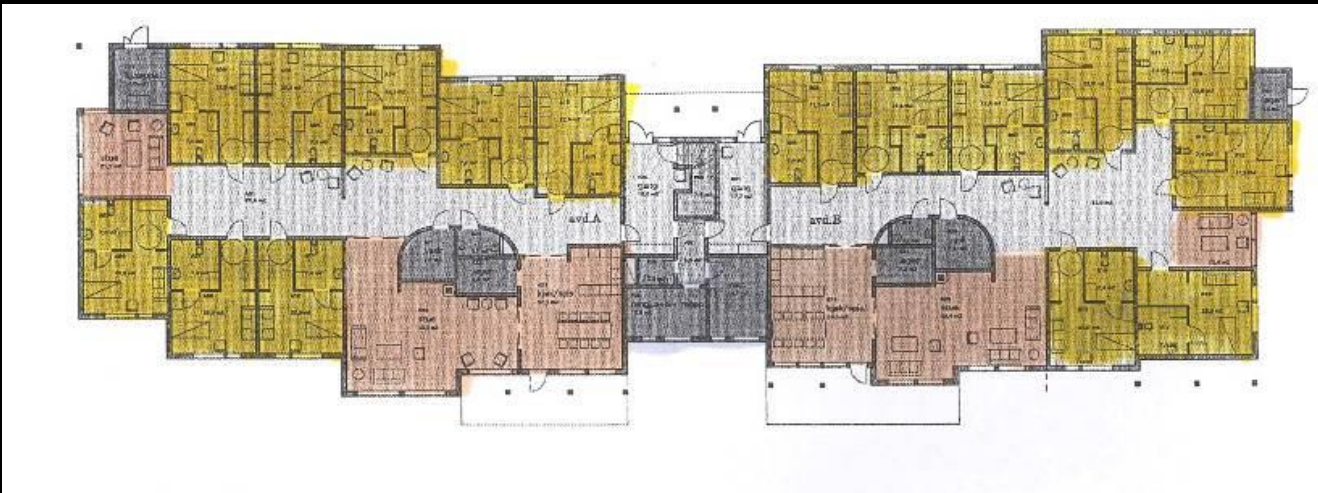
45 personer bor ved Fosslia Bosenter pr. d.d.
4 av dem på Kløvern, som er en forsterket enhet /institusjon.
Resten i "bofelleskap" i ulike hus.

(Aspen 7 brukere, Vangen 7 brukere, Kløvern 4 brukere, Enga 3 brukere, Lyngen 8 brukere, Selja 8 brukere, Bjørkly 8 brukere)

Vi bruker også de små boenhetene som var planlagt for psykisk utviklingshemmede. Boenhetene her er små og har ikke eget bad bare vask på rommet, (men ingen klager på det).

Situasjonsplan Fossliåsen

Man møter noen så fort man kommer ut av rommet sitt, og fordi man kan gå i en rundgang så finner alle rommene sine.”

Personer som kommer til på dagtid....

Dagsenteret er i drift 4 dager på uke med inntil 10 personer. Noen har vedtak om 1 dag og noen 4 dager.

- "Jeg er ikke i tvil om at dagsenter utsetter behovet for plasser og avlaster pårørende."

Mange ulike brukere alt i fra lett kognitiv svikt... til andre med stort hjelpebehov (egentlig "sykehjemspasienter").

Faglighet:

Demensteamet er lokalisert her oppe. Dette betyr at det er mye kompetanse samlet, noe som er inspirerende.

Vi i (teamet) gir i tillegg hjemmebesøk, et tilbud til fortiden ca 70 familier i Stjørdal kommune.

Foto: Tove Dubland

Erfaringer:

- Sosialt liv for beboerne er bedre her enn på tidligere sykehjem. Fine boforhold og flott hage. Lett å komme ut. Beboerne koser seg.

Hva oppleves positivt sammenlignet med andre steder informantene har jobbet:

- litt mer hjemmet deres
- mer kontakt med pårørende – her er de på besøk hjemme hos foreldrene sine – pårørende er lengre på besøk
- vi opplever å ha mer tid.

Tjenestefilosofi for senteret:

Smått som er godt – lite, oversiktlig og nært”

”Personer med demens har behov for spesialomsorg!”.

Ansatte er betalt for å være sammen med beboerne.

Beboerne skal aktiviseres.

Man må være fleksible i forhold til beboernes behov.

Vårt utgangspunkt var at mange demente i vanlige sykehjem blir ”dem” som er i veien og som ikke følger regler og systemer. Dette gjør at de opplever situasjonen ytterligere ydmykende. Her greier vi å gi dem en aksept på at de får **”værra som dæm e”** Det tror jeg faktisk de opplever og blir mer fornøyd. De slipper å bli konfrontert med sine egne handicap hele tiden.

Det at man kan **gå fritt ut og inn** er en viktig kvalitet og foregår ikke bare på sommerstid. Mange er ute hele året. Om det ikke blir så lange turene.

To kulturskolelærere kommer hit hver fredag og spiller opp til dans/allsang. Det ble sånn suksess!! Fantastisk, spesielt dans har slått an 😊... Spennende og rørende å bli budt opp til dans av en kar som du vet ikke har språk lenger, men han kan danse!

Meget godt samarbeid med Demensforeningen her. De bygde en "grill høtt" svartkjel inni den høtta der... Artig tiltak!

"Beim Goldknapp" Botilbud, Luxembourg.

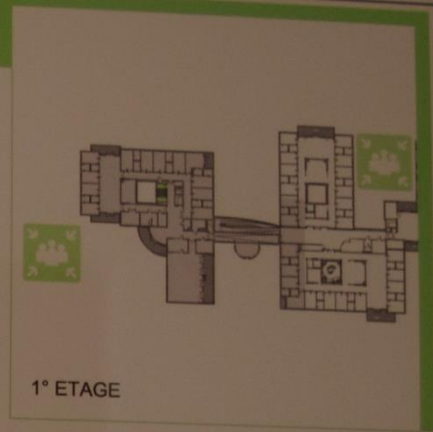
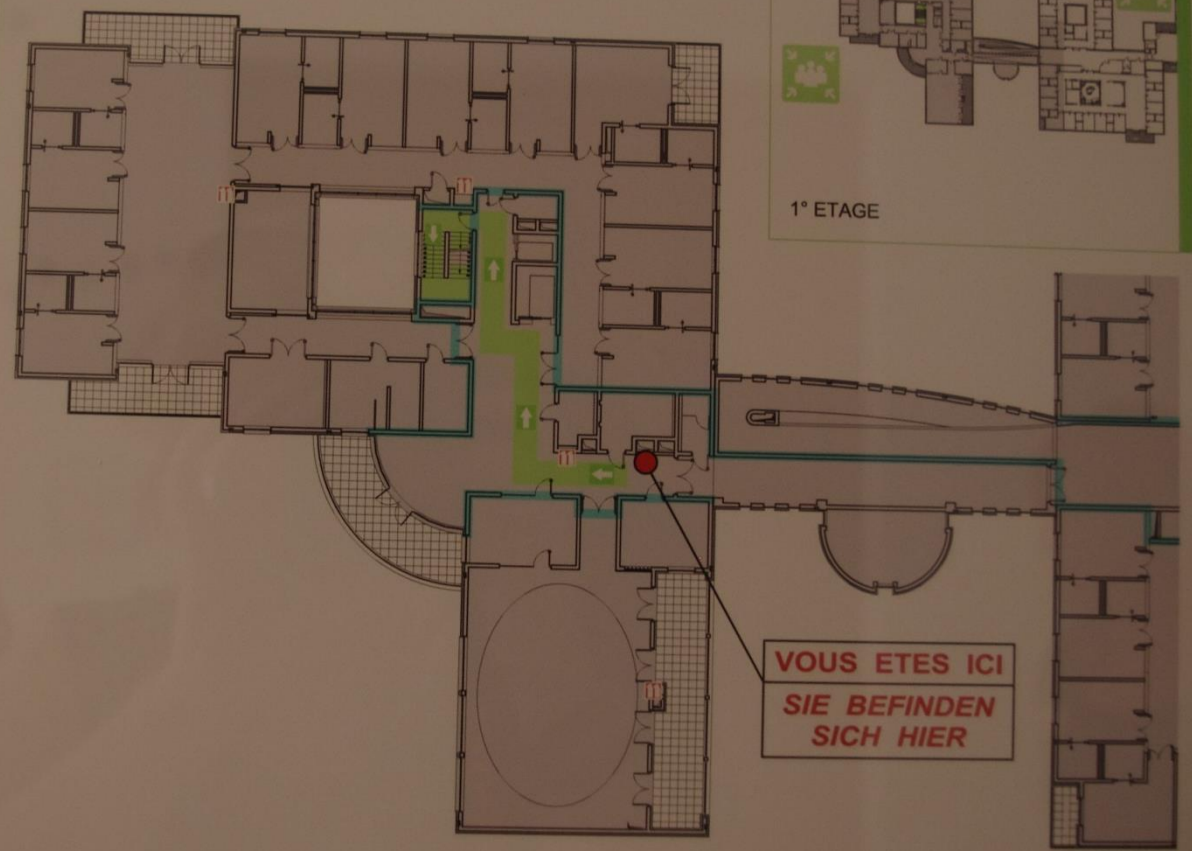
PLAN D'EVACUATION

- CHEMIN D'EVACUATION
FLUCHTWEG
- BOUTON POUSSOIR ALARME
BRANDMELDER
- EXTINCTEUR
FEUERLOSCHER
- CENTRALE DETECTION INCENDIE
BRANDMELDEZENTRALE
- COMPARTIMENTAGE COUPE-FEU
BRANDABSCHNITT

CONSIGNES DE SECURITE SICHERHEITSBESTIMMUNGEN

- 1   112
- 2 3
- 4 5
- 6 7
- 8

**VOUS ETES ICI
SIE BEFINDEN
SICH HIER**

Klyvesgate. Bokollektiv for personer med demens. Porsgrunn kommune.

Dette bokollektivet for personer med demens er trukket frem på grunn av høy tilfredshet blant både beboere, ansatte og pårørende. Tilbudet er en slags mellomform mellom institusjon og bolig, det er hjemlet som et boligtilbud, men er tilpasset målgruppen ved å dele fellesfunksjoner og fast tilknyttet bemanning. Botilbudet har en tydelig omsorgsfilosofi som har gitt føringer for bygget. Plassering i bydelen og nærhet til aktivitets- og kulturtilbud er også interessante aspekter ved tilbudet. utfordringer er bemanning og tilsyn på natt med så få beboere. Leder for tilbudet er også leder for et annet sykehjemstilbud for samme målgruppe.

ERFARING MED LOKALISERING

- 1 Kort gangavstand til PP-senteret – brukes mye til hverdags
- 2 Gangavstand til elva og elvepromenade hvor de ofte mater ender.
- 3 Gangavstand og nærhet til Simmermannsparken ved kirka hvor de går ofte.
- 4 Nabo med aktivitetshuset; bridgeklubb, den kulturelle spaserstokken, bingo, kafé.
- 5 Kollektivtrafikktilbud, nesten rett utenfor. Gode forbindelser.

Byneset og Nypantunet Helse og velferdssenter, Trondheim kommune.

Dette helse- og velferdssenteret anses som godt eksempel fordi det fremstår som et anlegg med mange ulike tilbud. Det inneholder et aktivitets- og kultursenter for bydelen, samt flere ulike botilbud. Bokollektiv for demente i sykehjemmet, kommunale omsorgsboliger med innendørs adkomst til senteret samt seniorboliger i borettslag rett ved. Alle disse tjenestene er lagt under en enhetsleder, noe som bidrar til at de finner fleksible løsninger og tilpasser tilbudene til hver enkelt. Dagtilbudet og kafe med bydelscenter fungerer som støttende tilbud til de som bor hjemme. De enkelte tilbudene står fram som egne tilbud med egne innganger samtidig som glasskorridorer gir innendørs adkomst mellom de ulike tilbudene

Variasjon og fleksibilitet

- Personer i omsorgsboliger kan få "dagtilbud" i en bogruppe i sykehjemmet. Beboer i omsorgsbolig spiser enkelte eller flere måltider sammen med andre i en bogruppe i sykehjemmet. En omsorgsboligbeboer kan sove inne på en sykehjemsavdeling hvis beboer er blitt akutt dårlig. Det etableres en "Kriseplass" en natt eller to.
- Alle disse typene tilbud bidrar til større fleksibilitet i hele tjenestetilbudet. Det er en fordel at en enhetsleder har ansvar for "det hele"

Enhetsleder

SYKEHJEM

AKTIVITETSSENTER

OMSORGBOLIGER

PRIVATE SENIORBOLIGER

"Jeg bruker å dra på Bingo, og drar på kafeen. Jeg er der hele dagen. Jeg trives veldig godt! ... Det er bra at andre kommer innom fra andre steder. De kommer på kafeen og blir med på underholdningen. Jeg er på kafeen for å treffe **andre enn de som bor her.** "

Byhuset i Odense, Odense kommune, Danmark

Dette prosjektet er valgt fordi det viser hvordan man har gode erfaring med et bydelsovergripende dagtilbud til personer med demens. Tilbudet er basert interessefellesskap, samt små grupper som gjør at man etablerer tette relasjoner til en gruppe mennesker og personale.